

ΤΟ ΕΦΕΤΕΙΝΟΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΩΤ. ΣΧΟΛΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΙ ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟΙ ΟΜΙΛΙΑΙ ΤΩΝ κ.κ. ΓΡ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ ΚΑΙ Π. ΚΑΝΤΖΙΑ

Ἡ έναρξις τῶν μαθημάτων τοῦ τευχ. ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους τῆς ΑΣΒΣ ἐγένετο τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1951 κατὰ τὸν καθιερωμένον τρόπον, δι' ὀμιλίας τοῦ Προέδρου τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τῆς Σχολῆς κ. Παν. Κάντζια, τ. ὑπουργοῦ, καὶ ἀναπτύξεως τῶν προοπτικῶν τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ἐργασίας κ. Γρ. Κασιμάτη, ὑπουργοῦ τότε τοῦ ὑπουργείου Βιομηχανίας εἰς τὸ ὅποσον ὑπάγεται ἡ Σχολή.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ. Συμβουλίου κ. Π. Κάντζιας, παρουσιάζων τὸν κ. ὑπουργόν, εἶπε τὰ ἑξῆς :

Η ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. Π. ΚΑΝΤΖΙΑ

Ἐχομεν τὴν τιμὴν, εἰς τὴν ἀποψινὴν έναρξιν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1951—1952, νὰ δεχόμεθα τὸν ἀξιότιμον ὑπουργόν τῆς Βιομηχανίας κ. Γ. Κασιμάτην.

Ὁ κ. Κασιμάτης παρίσταται ὄχι μόνον ὡς ὑπουργός, ἀλλὰ καὶ ὡς παλαιὸς καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ φίλος τῆς Σχολῆς. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἀποδίδει ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἀποστολὴν τῆς.

Ἡ Σχολὴ αὐτὴ, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἰδρύθη κατὰ τὸ 1938 ἀπὸ τὸν Σύνδεσμον Βιομηχάνων καὶ ἄλλους συγγενεῖς ὀργανισμούς, ὅπως ὁ Σύνδεσμος Ἐαυνύμων Ἐταιριῶν καὶ τὰ Ἐμπορικὰ καὶ Βιομηχανικὰ Ἐπιμελητήρια, διότι οἱ βασικοὶ αὐτοὶ παράγοντες τῆς οἰκονομίας μας διεπίστωσαν ἕκτοτε ὅτι ὑπῆρχε κάποια σοβαρὰ ἔλλειψις εἰς τὴν διάρθρωσιν τῆς βιομηχανικῆς μας δραστηριότητος, καθισταμένη ἔτι μᾶλλον αἰσθητὴ σήμερον ὅποτε τὸ εὐρὸν πρόγραμμα τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας ἐτέθη ἐν ἐφαρμογῇ, ἔλλειψις ἡ ὁποία φθάνει εἰς τὸ ὕψος τῆς δυσχερείας λειτουργίας τῶν βιομηχανιών.

Δὲν θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὑπερβολικὸν ὅτι ὁ διοικητικὸς ὑπάλληλος, ὁ εἰδικῶς κατρητισμένος, ὁ ὁποῖος θὰ ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως τῆς βιομηχανίας μιᾶς πραγματικῆς μονάδος, δὲν ὕστερεῖ εἰς χρησιμότητα οὐδόλως ἀπὸ τὸν τεχνικόν. Μία σχολή, λοιπόν, πλήρους καὶ συστηματικοῦ καταρτισμοῦ βιομηχανικῶν ὑπαλλήλων μὴ τεχνικῶν, ἦτο ἀναγκαία διὰ τὴν χώραν. Βεβαίως, ἡ πρωτοῦδρυθεῖσα σχολή, κατ' ὄν τρόπον ἦτο ὀργανωμένη, στηριζομένη μόνον εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποδώσῃ τοὺς καρποὺς ποὺ ἐξήτουν νὰ ἐπιτύχουν οἱ ἰδρυταὶ τῆς· μετὰ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου κατορθώθη νὰ γίνῃ

ἀντιληπτὸν ὅτι αὕτη ἦτο ἀνάγκη νὰ λάβῃ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ κύρος ἀνωτάτης σχολῆς. Τοῦτο ἐπραγματοποιήθη μεταγενεστέρως δι' ἀναλόγων νομοθετικῶν μέτρων καὶ οὕτω παρεσχέθη εἰς αὐτὴν ἡ δυνατότης καὶ ἰκανότης νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν τοὺς πραγματικοὺς ἐκείνους καὶ ἀρμοδίους ὄργανατὰς πού θὰ ἐπιτρέψουν νὰ ἀνοιχθῇ πλήρως ἡ θύρα τῆς προόδου· τῆς τεχνικῆς καὶ βιομηχανικῆς προόδου τῆς χώρας μας.

Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ἐχρειάσθη νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἀντιδράσεις στενόκαρδοι καὶ ἀποθαρρυντικαί, διαφόρους ἔχουσαι προελεύσεις, καὶ εἶναι πρὸς τιμὴν τῶν διοικούντων τὴν Σχολὴν καὶ ἰδιαίτερος τοῦ ἀξιοτίμου διευθυντοῦ αὐτῆς κ. Παπαϊωάννου, ὅτι κατώρθωσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς ἀντιρροήσεις καὶ ἀντιδράσεις καὶ νὰ παραμερίσουν τὰς παρεξηγήσεις.

Δὲν θέλω νὰ μακρογορήσω, διότι ἡ ἀποψινὴ συγκέντρωσις εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν Βιομηχανίας, τοῦ ὁποίου τὴν ὁμίλιαν θὰ ἔχωμεν τὴν τιμὴν νὰ ἀκούσωμεν. Θὰ ἤθελα μόνον νὰ τονίσω τοῦτο. Ὅτι ἡ βιομηχανικὴ σχολὴ ἔχει κατὰ πού δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ τῆς ἐξασφαλίσῃ βεβαίαν πρόοδον καὶ βεβαίαν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἔργον τῆς: τὸ ὅτι διαπνέονται ἀπὸ πίστιν, βαθυτάτην πίστιν, ὄχι μόνον ἡ διοίκησις καὶ τὸ διδακτικὸν τῆς προσωπικὸν ἀλλὰ καὶ οἱ σπουδασταί τῆς.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι μὲ συγκίνησιν θὰ διαπιστώσῃ πᾶς τις ἐν φαινόμενον πού δὲν παρατηρεῖται συνήθως εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, τὴν προθυμίαν ἐννοῶ πού ἐπιδεικνύεται ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας σπουδαστὰς πρὸς τακτικὴν φοίτησιν. Οἱ σπουδασταὶ προσέρχονται ἐδῶ σχεδὸν εἰς τὴν ὁλότητά των.

Ἔμεις, Κύριε Ὑπουργέ — συνεχίζει ὁ ὁμιλητὴς ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν κ. Ὑπουργὸν — πού ἐχρηματίσατε καθηγητῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, γνωρίζετε καλῦτερον παντὸς ἄλλου, ὅτι οἱ φοιτηταί, κατὰ σοβαρὰν ἀναλογίαν, δὲν προσέρχονται εἰς τὴν διδασκαλίαν. Ἐξαίρεσιν παρατηροῦμεν μόνον εἰς τὴν Βιομηχανικὴν Σχολήν. Καὶ τοῦτο εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἕνα εὐδαίμον σημεῖον τὸ ὁποῖον μᾶς δείχνει ὅτι καὶ οἱ σπουδασταὶ τῆς Σχολῆς αὐτῆς ἔρχονται καὶ προσέρχονται μὲ τὴν βαθεῖαν πίστιν ὅτι θὰ διδαχθοῦν καὶ θὰ ἀφομοιώσουν τὴν διδασκαλίαν διὰ νὰ καταστοῦν χρήσιμοι εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας. Αὐτὸ ἀποδεικνύει ἀκόμη ὅτι ἠγάπησαν οἱ σπουδασταὶ τὴν μάθησιν καὶ τὴν σπουδὴν των, διότι πιστεύουν ὅτι μὲ τὴν κατάρτισίν των θὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀποδώσουν αὔριον εἰς τὸ ἔθνος ἐκεῖνα πού ἐλπίζει.

Καὶ κατόπιν, ἀπευθυνόμενος πάλιν πρὸς τοὺς σπουδαστὰς, ἐξακολουθεῖ: Διότι, κ.κ. σπουδασταί, πρέπει νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας ὅτι τώρα μία μοῖρα, μία βαρεῖα ὑποχρέωσις, ἕνα βαρύντατον καθῆκον σᾶς ἔχει ἀνατεθῆ: ὅτι θὰ γίνετε οἱ πρωτοπόροι τῆς οἰκονομικῆς ὀργανώσεως τῆς βιομηχανίας καὶ ἐν γένει τῆς τεχνικῆς ἐξελιξέως τῆς χώρας μας. Ὅπως σᾶς εἶπα καὶ προηγουμένως, οἱ τεχνικοὶ μόνον των δὲν εἶναι ἐν γένει ἐπαρκεῖς νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας τῆς χώρας· χρειάζεται νὰ συνεργασθοῦν μὲ τοὺς οἰκονομικοὺς παράγοντας. Ἄλλως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀλοκληρώσουν τὸ ἔργον τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς βιομηχανίας.

Ἄλλὰ πέραν τούτου, τὸ Κράτος παρεδέχθη τὴν ἀνάγκην τῆς μετεκπαιδεύσεως τῶν στελεχῶν ὅλων τῶν κλάδων, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καταρτίσεως αὐτῶν διὰ τῆς ἐιδικῆς διδασκαλίας, ἀναλόγως τῶν καθηκόντων πού τοὺς ἔχουν ἀνατεθῆ. Καὶ

ἡμεῖς, ἐδῶ, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ μετεκπαιδεύωμεν καὶ ἀνωτέρους ὑπαλλήλους καὶ ἀξιωματικούς τῶν Σωμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διὰ νὰ λάβουν τὴν μόρφωσιν ἐκείνην τὴν εἰδικὴν ἢ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητος καὶ τὴν ὁποῖαν ἡ Σχολή μας κατορθώνει νὰ δίδῃ.

Δὲν εἶναι δυνατὸν σήμερα, μὲ τὴν γενικὴν μόνον μόρφωσιν ποῦ δίδεται εἰς τὰς Σχολὰς τοῦ Πανεπιστημίου, νὰ ἀποδώσῃ ἕνας ὑπάλληλος εἰς ὀρισμένους κλάδους, ὅπως εἶναι ὁ κλάδος τῆς κοστολογήσεως καὶ ἐν γένει τόσοι κλάδοι τῶν ὑπουργείων καὶ τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν, ὅπως ἡ ὑπηρεσία ἀνταλλαγῶν, ἡ ὑπηρεσία ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ τόσοι ἄλλοι κλάδοι εἰδικοί. Ὅλας αὐτὰς τὰς ἑλλείψεις πιστεύομεν ὅτι θὰ τὰς καλύψῃ κατὰ μέγιστον βαθμὸν ἡ Βιομηχανικὴ Σχολή καὶ θὰ κατορθώσῃ, μὲ τοὺς σπουδαστὰς τοὺς ὁποίους καταρτίζει, νὰ ἀποδώσῃ τοὺς εἰδικούς ἐπιστήμονας τῶν ὁποίων ἡ χώρα ἔχει ἀνάγκην.

Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ θεωρηθῶ ὑπερβολικός, ἐὰν εἶπω ὅτι εἰς τὰς σκέψεις αὐτὰς προήλθον διότι ἐπέισθην—κατόπιν βαθείας καὶ πικρᾶς πείρας καὶ ἀπὸ τὰς ἰδιαίτερας ἐργασίας μου καὶ ἀπὸ παντοῦ ὅπου ἐδοκίμασα—διὰ τὴν ἑλλειψιν τῶν εἰδικῶν στελεχῶν βιομηχανίας (*). Ἀκόμη καὶ σήμερα εὐρισκόμεθα εἰς τὴν δυσχερῆ θέσιν, μολοντί δὲν ἔχομεν βιομηχανίαν πρώτης ἀλλὰ δευτέρας σειρᾶς, νὰ αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην ἐνὸς εἰδικῶς ἐκπαιδευμένου ἐπιστήμονος ὁ ὁποῖος νὰ δύναται νὰ κάμῃ τὴν κοστολόγησιν ἐκάστην ἡμέραν καὶ νὰ μᾶς εὐρίσκῃ τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς. Διότι ἐὰν αὐτὸ τὸ στοιχεῖον δὲν τὸ ἔχομεν—καί, δυστυχῶς, συνήθως δὲν τὸ ἔχομεν—δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰς δυνατότητας τῆς βιομηχανίας μας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποβαίνει πρὸς ζημίαν ὀλοκλήρου τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι, ἀκριβῶς ἐκ τῆς ἑλλείψεως εἰδικῶν ἐπιστήμονος, νὰ ἀπασχολοῦνται ἄλλοι ὑπάλληλοι, μὴ εἰδικοί διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, ἰκανῶτατοι ὅμως δι' ἄλλας ἐργασίας, χωρὶς καὶ νὰ ἐπιτυγχάνουν νὰ τὸ φέρουν ἐπαρκῶς εἰς πέρας. Τοῦτο εἶναι μία σπατάλη, ἕνα ἔξοδον ἄσκοπον, ἀφοῦ δὲν καθίσταται δυνατὸν νὰ ἔχομεν τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως στοιχεῖα.

Ἐὰν λοιπὸν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ σπατάλη αὐτῆ τῶν ἰκανοτήτων τῶν ὑπαλλήλων καὶ στελεχῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν παρατηρεῖται εἰς μίαν μόνον βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν, σπατάλη πολλάκις τεχνικῶν ἐπιστημόνων διὰ νὰ συγκεντροῦν τὰ στοιχεῖα κόστους, δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν πόση σπατάλη γίνεται τῶν ὑλικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ἠθικῶν δυνάμεων εἰς μίαν προσπάθειαν ἀβεβαίαν.

Αὐτὰ μᾶς ἔδειξεν ἡ πείρα καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τήσεως θέρησις καὶ πίστεως ὑποστηρίξω τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπτύξεως τῆς Σχολῆς εἰς τρόπον ὥστε νὰ τῆς παρασχεθῇ ἡ δυνατότης νὰ μορφώσῃ ἀρτίως τοὺς ἐπιστήμονας ποῦ εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἐξέλιξιν καὶ πρόοδον τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν ἀρτίαν ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν μας, τόσον τοῦ δημοσίου ὅσον καὶ τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων.

Ἐἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτὸ θὰ εὐρυνθῇ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἔτι μᾶλλον, εἰς βαθμὸν τοιοῦτον ὥστε νὰ γίνῃ καθολικὴ πίστις καὶ συνείδησις καὶ εἰς τὸ ἴδιον Κράτος, τὸ μέχρι σήμερον διστακτικόν, διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὴν Σχολὴν ὅλα

(*) Δὲν πρέπει νὰ λημονῆται ὅτι ὁ ὀμιλητὴς ἀποτελεῖ δραστήριον καὶ ἀξιόλογον στέλεχος τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ κόσμου τῆς χώρας, καὶ ὅτι ἡ σιδηροβιομηχανία του εἶνε ἀριστα ὀργανωμένη, κατὰ τὰς καλυτέρας ὑποδείξεις τῆς τεχνικῆς (Σ. Σ.).

Η ΠΙΣΤΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. ΓΡΗΓ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Ἡ κατωτέρω ὁμιλία τοῦ Ὑπουργοῦ κ. ΓΡΗΓ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ, ἐγένετο ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀνωτ. Βιομηχανικῆς Σχολῆς, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνάρξεως τῆς περιόδου 1951—52, τὴν 17(10)1951.

Κύριε Πρόεδρε, Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Εἶναι φυσικόν, ὅταν κανεὶς προέρχεται ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἀπὸ τὴν Διδασκαλίαν, νὰ αἰσθάνεται χαρὰν ὅταν τοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ξαναέλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ σπουδαστάς. Γιατί ἡ ἔννοια τοῦ σπουδαστοῦ εἶναι ἐνιαία. Δὲν σημαίνει ὅτι ἐγὼ ἐδίδαξα ἄλλες γενεές, προηγούμενες ἀπὸ σᾶς, οὔτε ὅτι σεῖς εἶθε ἄλλη γενεά.

Δὲν σημαίνει ὅτι σεῖς—ὅπως ὅλοι οἱ σπουδασταὶ—θέλετε νὰ τελειώσετε τὸ ταχύτερον καὶ νὰ ἐγκαταλείψετε αὐτὰ τὰ θρανία, πρᾶγμα ποῦ θὰ τὸ μετανοιώσετε κατόπιν, γιατί πραγματικὰ δὲν ὑπάρχει καλύτερη ἐποχὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποῦ εἶναι στὰ φοιτητικὰ θρανία. Εἶναι χαρὰ γιὰ ἕνα παλιὸ δάσκαλον νὰ βλέπῃ μαθητάς. Νομίζει πὼς εἶναι οἱ δικαί του μαθηταί, ἔστω καὶ ἂν εἶναι μαθηταί του μονάχα μιᾶς ὥρας.

Ἄλλὰ εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη ἡ χαρὰ, καὶ αἰσθάνεται ὁ ὁμιλητὴς πρὸς ζεστά, πρὸ πολὺ στὸ σπῆτι του, ὅταν βλέπῃ στὸ ἀκροατήριόν του καὶ παλιούς συμφοιτητάς του καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Ὅταν βλέπῃ καὶ παλιούς συναδέλφους του, συναδέλφους καὶ συμμαθητάς, ποῦ εἶναι καὶ θὰ εἶναι γιὰ πάντα φίλοι· γιατί, τὴν θερμότητα ποῦ δίνει ὁ παλμὸς τῆς σπουδαστικῆς ψυχῆς, τὴν τονίζει περισσότερον ἡ φιλία καὶ τὸ παρελθόν.

Μαζὶ μὲ τὴν χαρὰν ὑπάρχει καὶ ἡ συγκίνησις. Ὅχι τόσο γιὰτὶ κηρύσω ὡς ὑπουργὸς τὴν ἐναρξίν τῆς φετεινῆς περιόδου τῶν μαθημάτων μιᾶς σχολῆς τῆς ὁποίας μὲ τόσο ἀδρὲς γραμμὰς περιέγραψε καὶ ἐτόνισε τὸν σκοπὸν ὁ πρόεδρος τῆς καὶ ἀγαπητὸς μου φίλος κ. Παναγιώτης Κάντζιας. Ἄλλὰ γιατί σὲ σᾶς τοὺς σπουδαστάς, ἀλλὰ καὶ σὲ σᾶς τοὺς παλαιούς καὶ παντοτεινοὺς φίλους, βλέπω τὴν παλιὰ ζωὴ, τὴ ζωὴ τῶν θρανίων, ποῦ, ἀγαπητοὶ μου φίλοι, σεῖς σπεύδετε νὰ τὴν ἐγκαταλείψετε καὶ ἡμεῖς τὴν νοσταλγοῦμε.

τὰ ἀπαραίτητα μέσα ποῦ τῆς χρειάζονται διὰ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸν μέγalon τῆς σκοπὸν.

Κύριε Ὑπουργέ!

Σεῖς ποῦ ὄχι μόνον εὐρυτάτῃ μὀρφωσις σᾶς διακρίνει ἀλλὰ καὶ πρακτικὸν συγχρόνως πνεῦμα, θὰ θελήσετε νὰ μᾶς βοηθήσετε μὲ τὴν ἀντίληψιν ὅτι προσφέρετε μίαν γενικωτέραν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν τόπον, μίαν ὑπηρεσίαν ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἀνεβάσωμεν τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Προέδρου ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ κ. ὑπουργὸς τῆς Βιομηχανίας. Τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμιλίας του τὸ δημοσιεύομεν ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ πίστις εἰς τὸ οἰκονομικὸν μέλλον τῆς χώρας μας».

Ὁ φίλατος μου Πρόεδρος τῆς Σχολῆς μᾶς εἶπε, ὅτι ἴσως θεωρηθῆ ὑπερβολικὸς ὅταν τονίξῃ τὴν σημασίαν ποὺ ἔχουν οἱ πρακτικὲς οἰκονομικὲς σπουδὲς διὰ τὴν πρόοδον τοῦ τόπου καὶ τῆς Οἰκονομίας μας. Νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ποτὲ κανεὶς ὑπερβολικὸς ὅταν πιστεύῃ, καὶ δὲν ὑπάρχει δυνατότης ποτὲ νὰ γίνῃ κανένα ἔργον ὅταν δὲν ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν πίστιν.

Σεῖς ἐφτιάζατε ἀπὸ τὸ τίποτα μιὰ σχολὴ καὶ θέλετε νὰ τὴν ολοκληρώσετε. Ἐχετε δίκαιον νὰ τὸ θέλετε. Ἀλλὰ ἐγὼ ἐκτιμῶ καὶ τιμῶ περισσότερο τὴν πίστιν ποὺ σᾶς ἐκίνησε γιὰ νὰ τὴν φτιάξετε, πίστιν ἢ ὅποια ἐξεκίνησε σὲ μιὰ στιγμή ποὺ δὲν ὑπῆρχε καμία ἐλπίς.

Ἄνθρωποι σὰν τοὺς ἰδρυτὰς τῆς Σχολῆς, βοηθούμενοι ἀπὸ ἕναν, ὄχι ἄνθρωπον ἀλλὰ «διαβολάνθρωπον», τὸν Στράτο Παπαϊωάννου, κάνουν πολλὰ καὶ ἀφήνουν τὴν ἐλπίδα ὅτι μπορεῖ νὰ γίνῃ ἔργον ὑπεράνθρωπον καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Δὲν λέγω ὅτι τοῦτο ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀσφαλῶς μέσα εἰς τὰ σημερινὰ πλαίσια τῆς Σχολῆς. Ἀλλὰ μέσα εἰς πλαίσιον μιᾶς ἀναδιοργανωμένης οἰκονομικῆς ἐκπαίδευσως, τῆς ὁποίας ἢ ἀναδιοργάνωσις εἶναι ἀσφαλῶς — καὶ τὸ γνωρίζετε, φίλοι καθηγηταὶ — ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη διὰ τὸν τόπον, μιὰ Σχολὴ σὰν τὴ δική σας θὰ προσφέρῃ μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἔθνος καὶ εἰς τὴν Πρόοδον.

Εἶπα τυχαίως μιάν λέξιν: «Πρόοδον», καὶ νομίζω ὅτι ἔβιξα μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν τὸ κεντρικὸν πρόβλημα τοῦ συγχρόνου κόσμου.

Ἀπὸ τὸν περασμένο αἰῶνα, πραγματικά, μιὰ λέξις καὶ μιὰ ἔννοια εἶναι ποὺ ἐκέντρισαν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ξέρουν ἢ ποὺ διαισθάνονται — γιὰτι πολλὰς φορὰς ἢ διαίσθησις εἶναι δυνατότερη καὶ δημιουργικώτερη ἀπὸ τὴν γνώσιν — ποὺ ξέρουν λοιπὸν ἢ ποὺ διαισθάνονται ὅτι ἡ ἱστορία δὲν εἶναι μονάχα τὸ παρὸν, ἢ ἱστορία δὲν εἶναι κυρίως τὸ παρελθόν, ἀλλὰ ἱστορία εἶναι «κατὰ κύριον λόγον» τὸ μέλλον. Καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, πιστεύουσι εἰς μιάν Ἰδέαν, εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Προόδου. Μόνον ποὺ κάθε φορὰ ἡ ἰδέα αὐτὴ ἐπαιρνε διαφορετικὸν περιεχόμενον καὶ διαφορετικὸν χαρακτηρισμόν. Καὶ ἔτσι πολλὰς φορὰς ἔφθανε σὲ ὑπερβολήν, ὄχι ὡς ἰδέα γενικὴ, ἀλλὰ ὡς ἰδέα ἐντοπισμένη.

Ἡ ἰδέα γινότανε μῦθος. Ἦταν στιγμὲς, καὶ τὸν περασμένον αἰῶνα εἰς τίς πιὸ προχωρημένους χώρας, καὶ τὸν σημερινὸν αἰῶνα σὲ ἄλλες χώρας, ποὺ ἡ ἰδέα τῆς προόδου ἐντοπιζόταν εἰς μιάν μόνον πτυχὴν τῆς καὶ γινόταν ἕνας μῦθος ποὺ πολλὰς φορὰς ἦταν ἀποπνικτικὸς. Ἡ ἰδέα τῆς προόδου ἢ ὅποια εἶναι μιὰ γενικώτερη ἰδέα, ἐπῆρε πολλὰς φορὰς τὴν ἀτραπὸ τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῶν λαῶν καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐλευθερίας, μὲ τὴν ολοκληρώσιν τὴν ὅποιαν ἐπῆρε τὸ ἰδανικὸν αὐτὸ εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

Ἀλλὰ ἡ ἰδέα τῆς προόδου ὑπῆρξεν ἀκόμη περισσότερον δημιουργικὴ εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα, ἢ ὅτι ἀπὸ τότε ποὺ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία ἔγινε πλέον κοινὸν κτήμα καὶ ἔπαυσε νὰ εἶναι ἰδανικόν, μῦθος καὶ ἐπιδίωξις. Ἀπὸ τότε ἄρχισεν ἡ ἰδέα τῆς προόδου νὰ παίρνῃ περιεχόμενον καὶ νὰ τρέπεται πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Οἰκονομίας. Εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἢ ἰδέας τῆς προόδου πολλὰς φορὰς ἐντοπίσθη εἰς ὠρισμένα στοιχεῖα, εἰς ὠρισμένα σημεῖα καὶ, ἢ ἐπῆρε ὡς σκοπὸν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν ἦτο παρὰ μέσον ἢ δὲν εὗρηκε ποῖος εἶναι ὁ πραγματικὸς σκοπὸς τῆς προόδου, ποῖο εἶναι δηλαδὴ τὸ περιεχόμενον τῆς, ἢ τέλος ἐπῆρε γενικὰ ἕνα τομέα εἰς τὸν ὅποιον θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκδηλωθῆ ἡ πρόοδος.

Είδαμε εἰς τὰ περασμένα χρόνια, νὰ κυριαρχῆ ἡ ἀποφῆς τῆς τεχνικῆς προόδου. Καὶ γρήγορα ἐφθασεν ἡ ἀποφῆς αὐτὴ εἰς τὴν ὑπερβολὴν. Ὅτι δηλαδὴ τὸ πᾶν εἶναι τεχνικὴ, ὅτι τὸ πᾶν εἶναι δημιουργία πλοῦτου, διότι αὐτὸ εἶναι εἰς τὴν οὐσίαν ἡ τεχνικὴ, «δημιουργία πλοῦτου, ἀπτοῦ καὶ συγκεκριμένου».

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ δημιουργία πλοῦτου εἶναι ἡ βᾶσις τῆς οἰκονομίας ἀλλὰ ἡ δημιουργία δὲν εἶναι μονάχα συνέπεια τῆς τεχνικῆς, ὅπως δὲν εἶναι μονάχα ἡ τεχνικὴ πρόοδος ποῦ εἶναι ἀπαραίτητος. Πέραν καὶ ἄνω ἀπὸ τὴν τεχνικὴν πρόοδον ὑπάρχει μιὰ καθολικώτερη οἰκονομικὴ πρόοδος, ἡ ὁποία πάλιν συνδέεται μὲ τὸν πραγματικὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον ἔχει αὐτὴ ἡ ἔννοια τῆς προόδου.

Ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς αὐτός ;

Ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναζητηθῆ εἴτε ἔξω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, εἴτε σὲ συνάρτησιν μὲ τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ ἐὰν ἀναζητηθῆ σὲ συνάρτησιν μὲ τὸν ἄνθρωπον, μπορεῖ πάλι νὰ ἀναζητηθῆ εἴτε σὲ συνάρτησιν μὲ τὸν ἄνθρωπον λαμβανόμενον ὡς ἄτομον εἴτε σὲ σχέσιν μὲ τὸν ἄνθρωπον λαμβανόμενον ὡς κοινωνικὸν σύνολον. Εἰς τὴν δευτέραν πάλιν κατηγορίαν, ὅταν ἡ ἔννοια τῆς οἰκονομικῆς προόδου ὑπολογίζεται ὡς εὐρισκομένη εἰς σχέσιν μὲ τὸ κοινωνικὸν σύνολον, δηλαδὴ εἰς σχέσιν μὲ ἓνα ἄθροισμα ἀτόμων ποῦ δὲν ἔχουν μόνον μιάν ἀριθμητικὴν ἄθροισιν ἀλλὰ μιάν συλλογικὴν ὑπόστασιν ἢ, διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸν τελευταῖον ὅρον τῆς ψυχολογίας, μιάν κοινωνικὴν ψυχολογίαν, εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος ὡς κοινωνικὸν σύνολον νὰ θεωρηθῆ εἴτε ὡς κοινωνικὸν σύνολον πανανθρώπινον, διεθνές, δηλαδὴ ὑπερεθνικόν, εἴτε ὡς κοινωνικὸν σύνολον ἐθνικόν, εἴτε τέλος ὡς κοινωνικὸν σύνολον ταξικόν.

Ὅλες αὐτὲς οἱ κατατάξεις πείθουν ὅτι χρειάζεται κάποιο ξεκαθάρισμα καὶ κάποια τοποθέτησις τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι τῶν προβλημάτων τῆς προόδου.

Δὲν πρόκειται νὰ ἀναπτύξωμεν ἀπόψε θέματα τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ σὰς ἀναπτύξουν, ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή τους, οἱ καθηγῆται σας.

Ἄλλὰ τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ὁποῖον κατ' ἀνάγκην φθάνει ὁ ἄνθρωπος ποῦ, κατὰ κάποιον τρόπον ὑπευθύνως ἀντιμετωπίζει τὰ προβλήματα αὐτά, εἶναι ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος εἶναι τὸ ἄπαντον. Ὅτι, ἐξ ἄλλου, ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀσφαλῶς συναρτᾶται ἡ οἰκονομικὴ πρόοδος, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ληφθῆ ὡς ἄτομον, οὔτε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔμπορεῖ νὰ ληφθῆ ὡς πανανθρώπινη κοινωνία, οὔτε καὶ ὅτι ἔμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ληφθῆ ὡς κοινωνικὴ τάξις. Καὶ τὸ ἄτομον, καὶ ἡ πανανθρώπινη κοινωνία καὶ ἡ κοινωνικὴ τάξις εἶναι παράγοντες οἱ ὁποῖοι θὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἀλλὰ δὲν εἶναι αἱ ἀποκλειστικαὶ βᾶσεις μὲ τὰς ὁποίας ἔμπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθῆ σήμερα ἡ οἰκονομικὴ πρόοδος. Ἡ οἰκονομικὴ πρόοδος θὰ ἀντιμετωπισθῆ σήμερα μέσα εἰς ἓνα ἐθνικὸν κοινωνικὸν πλαίσιον, δηλαδὴ εἰς τὸ πλαίσιον μιᾶς οἰκονομίας ἡ ὁποία ὀργανώνεται μέσα εἰς τὰ περιθώρια ἐνὸς ἐθνικοῦ καὶ ἐνὸς κρατικοῦ συνόλου.

Μέσα εἰς τὰ πλαίσια αὐτά, νομίζω ὅτι ἡ περίοδος τῆς τεχνικῆς τῆς ὀργανώσεως ἔχει ξεπερασθῆ ὡς μῦθος. Ἰπῆρξε στιγμή ποῦ ἡ τεχνικὴ ὀργάνωσις εἶχε μόνον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν δημιουργίαν πλοῦτου, ἀνεξαρτήτως τῆς κατανομῆς τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς οἰκονομικῆς μορφῆς ποῦ θὰ ἔπαιρνε καὶ ἡ κατανομή καὶ ἡ παραγωγή. Τὸ στάδιον

αὐτὸ δὲν ἔχει θεσθαίως ξεπερασθῆ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἰς ὅλας τὰς χώρας· δὲν ἔχει πράγματι ξεπερασθῆ, ὅπως εἰς τὰς ἄλλας πλουσίας καὶ εὐτυχεῖς χώρας καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας, τὴν πτωχὴν χώραν. Δὲν ἔχει ξεπερασθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ στάδιον τῆς ἀποκλειστικότητος τῆς τεχνικῆς προόδου, ὅπως εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὅπου ἔχει φθάσει σὲ τέτοιο σημεῖον ὥστε πολλὰς φορὰς νὰ εὐρίσκειται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἔννοιαν τῆς προόδου. Καὶ αἱ συγκρούσεις αὐταὶ εἶναι εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, τὸ μεγάλο, τὸ πελώριον πρόβλημα, τὸ ὅποτον, ἂν θέλετε, ἄς ὀνομασθῆ «κυκλικὲς διακυμάνσεις ἢ κυκλικὲς κρίσεις».

Εἶναι τὸ πρόβλημα εἰς τὸ ὅποτον ἐστηρίχθη ἡ θεωρία τοῦ Μάρξ διὰ τὴν προβλέψην τὴν κατάρρουσιν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος. Εἰς τὴν χώραν μας δὲν ἔχει φθάσει ἐκεῖ πού θὰ ἦτο δυνατόν νὰ φθάσῃ· δὲν λέγω ὅτι θὰ ἤμπορούσε νὰ φθάσῃ εἰς σημεῖα υπερβολικά, θὰ ἤμπορούσε ὅμως νὰ φθάσῃ ἢ τεχνικὴ πρόοδος μέχρι τῶν ἑλληνικῶν δυνατοτήτων καὶ δὲν ἔχει φθάσει μέχρι τῶν δυνατοτήτων αὐτῶν. Θὰ δοῦμε εὐθὺς ἀμέσως μὲ δύο - τρία λόγια γιὰ τὴν.

Ἐπὶ ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς δύο κλάδους εἰς τοὺς ὁποίους στηρίζεται ἡ παραγωγὴ, δηλαδὴ καὶ εἰς τὴν Βιομηχανίαν καὶ εἰς τὴν Γεωργίαν, εἰς τὰς προοδευμένας χώρας ἢ τεχνικὴ περίοδος ἔχει τερματισθῆ, ἔχει ὀλοκληρωθῆ. Εἶναι πλέον δευτερευῶν παράγων ἢ τεχνικὴ τελειοποίησις ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ μέλλον· καὶ εἶναι πλέον ἢ οἰκονομικὴ πρόοδος, ἢ οἰκονομικὴ φάσις ἢ ὅποια ἀρχίζει καὶ ἢ ὅποια προχωρεῖ ψηλαφητὰ μέσα εἰς τὰς ἰδεολογικὰς συγκρούσεις τὰς ὁποίας ἐμφανίζουσι αἱ σημεριναὶ κοινωνίαι, καὶ αἱ ὅποιαι πολλὰς φορὰς εἶναι ἐπιφανειακαὶ καὶ ὄχι πραγματικά, πολλὰς φορὰς ὅμως εἶναι καὶ συγκρούσεις πραγματικά αἱ ὅποια εἶναι ἀδηλον πού θὰ ὀδηγήσουν ἂν δὲν δαμασθοῦν καὶ δὲν ξεπερασθοῦν.

Θὰ σὰς πῶ ἕνα παράδειγμα γιὰ αὐτὰ πού εἶπαμε, γιὰ νὰ σὰς γίνῃ τὸ πρᾶγμα πιὸ ἀντιληπτόν.

Ἡ τεχνικὴ πρόοδος εἰς τὴν Ἀμερικὴν π. χ.—ἄς πάρουμε αὐτὴν τὴν χώραν ἢ ὅποια μπορεῖ νὰ ληφθῆ ὡς παράδειγμα δι' ὅλα, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ, τὰ ὅποια ἔχει ὁ σύγχρονος κόσμος· οἱ μεγάλοι ἔχουσι αὐτὸ τὸ πλεονέκτημα, νὰ εἶναι παραδείγματα, καὶ πολλὰς φορὰς καὶ ὑποδείγματα, διὰ τοὺς μικροὺς— εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἢ τεχνικὴ πρόοδος, συνυφασμένη μὲ τὴν καθαρῶς ἀτομιστικὴν ἀντίληψιν, δηλαδὴ μὲ τὴν πρώτην κατηγορίαν πού σὰς εἶπα, ὠδήγηει πραγματικῶς εἰς μίαν ἀναπότρεπτον ἐναλλαγὴν εὐημερίας καὶ κρίσεως. Καὶ ἀνεζητήθη καὶ ἐκεῖ, ὄχι πλέον ἢ τεχνικὴ λύσις, ἀλλὰ ἀνεζητήθη ἢ οἰκονομικὴ λύσις. Ἡ οἰκονομικὴ, ἢ ὅποια ἦτο καὶ κοινωνικὴ, ἀλλὰ εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἶχεν οἰκονομικὴν κυρίως τὴν βάσιν. Καὶ ἢ λύσις αὐτὴ ἢ οἰκονομικὴ, ἢ ὅποια εἶναι ἐν τῷ ἐξελίσσεσθαι, ὑπῆρξε τὸ φράγμα τὸ ὅποτον ἐσταμάτησεν αὐτὴν τὴν ἐναλλαγὴν τῆς εὐτυχίας καὶ τῶν κρίσεων, καὶ τὴν ἐσταμάτησε, ἄς ἐλπίσωμεν, ὀριστικῶς.

Ἐχασε τὸν χαρακτήρα τοῦ συνδέσμου μὲ τὸ ἄτομον ὡς παραγωγοῦ καὶ ἐγλίστρησε πρὸς τὴν ἀντίληψιν πού σὰς εἶπα προηγουμένως, πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀτόμου ὡς μορίου ἐνὸς κοινωνικοῦ συνόλου. Δὲν ἀνεζητήθη τὸ ἀτομικὸν κέρδος τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ἀλλὰ τὸ κέρδος τῶν ἐπιχειρηματιῶν τὸ ὅποτον ἀπατομικεύθη, διότι μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῶν Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν τὸ ἄτομον ἔπαυσε νὰ ἔχη τὸν πρωτεύοντα ρόλον ἀπὸ ἀπόψεως κέρδους καὶ ἰδιοκτησίας πού εἶχε πρῶτα, καὶ ὠδηγήθη ἢ πρόοδος πρὸς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀσθενεστε-

ρων τάξεων, και έτσι εχομεν εις την Ἀμερικὴν μιαν σύνθεσιν ἢ ὁποία εἶναι τὸ ἰδανικὸν τῶν πτωχῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν και ἢ ὁποία ἐκεῖ ἐγένεν ἀσυναίσθητως, χωρὶς παρεμβατισμοῦ, διὰ τοὺς ὁποίους ἀσφαλῶς διαμαρτύρεται ὁ φίλτατός μου κ. Κάντζιας, ἀλλὰ οἱ ὁποῖοι εἶναι πολλὰς φορὰς ἀπαραίτητοι, ὄχι ὡς ἰδεολογία ἢ ὡς κατεύθυνσις, ἀλλὰ ὡς μέθοδος και ὡς μέσον διὰ νὰ γίνῃ εἰς τὰς πτωχὰς χώρας ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς τὰς πλουσίας χώρας χωρὶς παρεμβατισμοῦς και τὸ ὁποῖον δὲν ἤμπορεῖ δυστυχῶς νὰ γίνῃ χωρὶς παρεμβατισμοῦς εἰς τὰς πτωχὰς χώρας.

Αὐτὸ τὸ κῶμα τῆς τεχνικῆς προόδου, ἀλλὰ παραλλήλως και ἢ ἔνσρξις τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου εἰς τὴν διεθνή οἰκονομίαν, εἶναι, νομίζω, τὸ χαρακτηριστικώτερον και σπουδαιότερον ἐπιχειρήμα τῆς μορφῆς τῶν σπουδῶν τὰς ὁποίας διδῆτε και αἱ ὁποῖαι ὀργανώνονται και εἰς τὴν ἰδικὴν σας σχολήν. Δὲν εἶναι μονάχα ἢ τεχνικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων και ἢ τεχνικὴ τῶν δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, τὴν ὁποίαν πρέπει βεβαίως νὰ δλοκληρώσωμεν, διότι και εἰς αὐτὸ ὑστεροῦμεν, ἀλλὰ και ἢ σύνθεσις τῆς τεχνικῆς αὐτῆς τῆς ὀργανώσεως μὲ τὴν γνώσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀνάγκης ὅπως ἢ οἰκονομία λάβῃ τέτοιαν μορφήν, ἰδίως εἰς τὰς χώρας ποὺ εἶναι πτωχαί, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν και ἢ πρόσδος ἢ τεχνικὴ νὰ ἐπιτευχθῇ και ἕνας ἄλλος παράγων, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς ζωῆς τῶν λαῶν, ἢ κοινωνικὴ ἰσορροπία και ἢ ἀνάπτυξις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν, νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ εἰς τὸ ἀνώτατον δυνατὸν ὄριον.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἢ ἀνισότης εἶναι ἕνας ἀδυσώπητος κοινωνικὸς νόμος. Ἀλλὰ ἡμεῖς ἐδῶ και σεῖς, φίλοι σπουδασταί — οἱ ὁποῖοι διδάσκαστε κατὰ θάσιν οἰκονομίαν και οἰκονομικὰ μαθήματα — δὲν ἤμπορεῖτε νὰ ξεκινήσετε ἀπὸ τὴν ἀδυσώπητον αὐτὴν διαπίστωσιν, δὲν ἤμπορεῖτε νὰ πῆτε ὅτι ἢ ἀνισότης, ὅσον ἀδυσώπητος και ἄν εἶναι, εἶναι νόμος ἀμετακίνητος, και συνεπῶς τὸν νόμον αὐτὸν τὸν ἀφήνομεν ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν σπουδῶν μας.

Ἐπάνω ἀπὸ ὁποιαδήποτε σπουδὴν, ἐπάνω ἀπὸ ὁποιαδήποτε μόρφωσιν ὑπάρχει ἕνα ἠθικὸν αἴτημα· και τὸ ἠθικὸν αὐτὸ αἴτημα, εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς, εἶναι : πῶς ἢ ἀνισότης ποὺ ὑπάρχει θὰ περιορισθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον. Ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μία διαρκὴς προσπάθεια διὰ τὴν καλυτέρευσιν τῆς τύχης και τοῦ ἰδίου και τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Αὐτὴ εἶναι ἢ θάσις ποὺ στηρίζεῖ τὴν οἰκονομικὴν φάσιν. Εἶναι τὸ περιεχόμενον ἢ μᾶλλον ἢ δικαιολογία μὲ τὴν ὁποίαν ξεκινᾷ και ἢ ὁποία ἐξηγεῖ πῶς ἢ τεχνικὴ φάσις, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὸν προορισμὸν τῆς, δίδει τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν οἰκονομικὴν φάσιν, ἢ ὁποία εἰς τὸ τέλος εἶναι μία φάσις κοινωνικῆς ἰσορροπίας.

Αὐτὴ ἢ οἰκονομικὴ φάσις ἐκδηλώνεται και εἰς τὰς δύο δυνάμεις τῆς παραγωγῆς, και εἰς τὴν γεωργίαν και εἰς τὴν βιομηχανίαν. Καὶ ἐκδηλώνεται και εἰς τὰς χώρας ἀκόμη εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν συγκρούσεις μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν παραγόντων τῆς παραγωγῆς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτὴ ἢ σύγκρουσις εἶναι πολὺ περιορισμένη· διότι εἰς τὴν Ἑλλάδα εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον ποὺ πρέπει ἢ βιομηχανία νὰ βοηθῇ τὴν γεωργίαν και ἢ γεωργία τὴν βιομηχανίαν. Καὶ ἀκριβῶς διότι εἴμεθα εἰς τὸ στάδιον αὐτό, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λέγωμεν ὅτι ἢ Ἑλλάς εἶναι χώρα γεωργικὴ και συνεπῶς δὲν δύναται νὰ ἐκβιομηχανισθῇ, ὅπως και δὲν

πρέπει να λέγωμεν ότι ή Ἑλλάς δὲν πρέπει νὰ δώσῃ σημασίαν εἰς τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν καὶ πρέπει νὰ ρίψωμεν ὄλο τὸ βάρος μας εἰς τὴν βιομηχανίαν· πρέπει ἀσφαλῶς νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὴν βιομηχανίαν σὰν ἓνα πρόβλημα καὶ ἓνα αἷτημα βασικῆς ἀνάγκης διὰ τὴν οἰκονομίαν μας, ἀλλὰ δὲν εἶναι πάλιν δυνατόν με αὐτὸ νὰ ποῦμε ὅτι πρέπει νὰ παραμερισθῆ ἡ γεωργικὴ παραγωγή. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον λείπει εἰς μεγάλην κλίμακα εἰς τὸν τόπον μας εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ συνδυασμὸς ὁ ὁποῖος θὰ ἀρχίξῃ ἀπὸ τὴν παραγωγὴν καὶ θὰ τελειώῃ εἰς τὴν κατανάλωσιν μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κλάδων. Ὑπάρχει ἀκόμη στάδιον μέγα καὶ γεωργικῆς ἀναπτύξεως καὶ γεωργικῆς βιομηχανίας.

Γνωρίζετε ὅλοι, καὶ δὲν εἶναι μυστικὸν νὰ σὰς πῶ, ὅτι τὸ σχέδιον τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας δὲν ἀπέδωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα ἀπέδωκεν εἰς ἄλλας χώρας. Καὶ δὲν ἀπέδωκε διότι κατηναλώθη δι' ἄλλοτρίους σκοπούς. Δὲν ὑπάρχει ζήτημα εὐθύνης· ὑπῆρχε ζήτημα ἀνάγκης. Ἴσως δὲν ἤμπορούσε νὰ γίνῃ ἀλλιῶς. Μερικοί, ἐν τούτοις, ἴσως νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἤμπορούσε νὰ γίνῃ ἀλλιῶς. Φοβοῦμαι, πάντως, ὅτι μᾶς ἔλειψε ἓνα σχέδιον σοβαρόν, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνῃ εὐταν ἐχρησιάζετο καὶ τὸ ὅποιον θὰ ἤμπορούσε νὰ βοηθῆσῃ εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἀπόδοσιν. Δὲν ἔχει ὅμως ἀξίαν πιά· δὲν ἔχει ἀξίαν οὔτε γιὰ τὸ μέλλον ὡς δίδαγμα, διότι καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πιά ἀργά. Δὲν ἔχει ἀξίαν νὰ λέμε γιὰ τὸ δὲν ἔγινε ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γίνῃ. Ἄς περιορισθῶμεν νὰ τονίσωμεν μόνον με χαρὰ καὶ εὐχαρίστησιν ὅτι ἔγιναν μερικὰ πράγματα καὶ ὅτι, εἰς τὴν γεωργίαν ἰδίως, ἀναμένεται ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς ἔτους μίᾳ ὀλοκλήρωσις ἢ ὁποῖα θὰ ἐνισχύσῃ πρᾶγματι τὴν γεωργικὴν μας παραγωγὴν κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιτρέψῃ διὰ τὸ ἐπόμενον διάστημα τὴν ἀπασχόλησίν μας με τὴν προσπάθειαν τῆς ἐκβιομηχανίσεως. Μακάρι τὰ χρόνια τοῦ σχεδίου Μάρσαλ νὰ ἤμπορούσαμε νὰ τὰ εἶχαμε χρησιμοποίησει καὶ διὰ τοὺς δύο τομεῖς. Δὲν τὰ ἐχρησιμοποίησαμεν ὅσον ἔπρεπε διὰ κανένα. Διὰ μὲν τὴν βιομηχανίαν δὲν τὰ ἐχρησιμοποίησαμεν λόγῳ ἐλλείψεως σχεδίου, διὰ δὲ τὴν γεωργίαν δὲν τὰ ἐχρησιμοποίησαμεν λόγῳ ἀνωτέρας βίας, ὀφειλομένης εἰς τὴν ἐπιθεσιν ἢ ὁποῖα ἔγινε κατὰ τῆς χώρας μας ἀπὸ τὸν συμμοριτισμόν. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ εἰς τὴν ὑπαιθρον τίποτε, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζητοῦμεν εὐθύνας διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα ὑπερέβαινον τὴν δύναμιν τῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ εὐτυχῶς ἔγινε καὶ γίνεται εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα μεγάλη προσπάθεια καὶ γίνονται καὶ ἔγιναν πράγματα σοβαρά, καὶ ἐλπίζομεν ὅλοι ὅτι θὰ ὀλοκληρωθῶν.

Ὁ τομεὺς τῆς γεωργικῆς τεχνικῆς περιόδου τερματίζεται, ἀναστέλλεται μᾶλλον, παίρνει ἓνα ἀνασασμόν ἀπὸ τὸ ἔργον αὐτό. Πρέπει ἀπὸ καὶ καὶ πέρα νὰ κοιτάξουμε πῶς θὰ ὀργανώσουμε τὴν βιομηχανίαν μας. Καί, θεδαίως, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῆ ἀπόψε ποιῆς βιομηχανίαις εἶναι ἐκεῖνες ποὺ πρέπει νὰ προωθηθοῦν καὶ ποιῆς δὲν πρέπει. Αὐτὸ εἶναι θέμα πού, εὐτυχῶς διὰ τὸν λαόν μας, εἶναι κοινόν κτήμα. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς πῶ ὅτι πρέπει νὰ ἀναπτύξωμεν μέσα εἰς τὴν σημερινὴν αὐτὴν συγκυρίαν, τὰς βιομηχανίας ποὺ ἔχουν πρῶτας ὕλας εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Βεβαίως διαιθεθήσθε ὅλοι ὅτι ὑπάρχουν καὶ τέτοιαις βιομηχανίαις ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ἰδρυθοῦν καὶ ποὺ θὰ ἐστηρίζοντο εἰς πρῶτας ὕλας ποὺ ἀποτελοῦν πρᾶγματι ἓνα ἀπέραντον πλοῦτον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἡ ἰδρυσις τῶν ὁποίων προσκρούει εἰς διεθνεῖς ἀντιρρήσεις, διότι ὁ ἀγὼν τῆς ζωῆς, καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ

διὰ τὰ ἔθνη, εἶναι μέγας, καὶ γνωρίζετε πόσες φορές πρωτοβουλία ἑλληνικαί, καὶ ὅταν ἐγένοντο, διεκόπησαν ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ συναγωνισμοῦ. Ἔτσι, ἂν σκεφθῆτε ὅτι ἡ διεθνὴς κατάστασις, ἡ διεθνὴς ὀργάνωσις τῆς οἰκονομίας, ὡς συνόλου, ὡς παγκοσμίου συνόλου, παίζει τὸν ρόλον τῆς μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν εἰς χώρας πτωχάς, ὅπως ἡ Ἑλλάς, πού ἔχουν ἀνάγκη κεφαλαίων διὰ νὰ ἠμπορέσουν νὰ κάμουν τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ πλοῦτου των, ἔτσι ἂν σκεφθῆτε, θὰ καταλάβετε γιατί δὲν κατορθώθη ἡ ἀξιοποίησις ἐνὸς πλοῦτου ὁ ὁποῖος ὑπάρχει εἰς τὴν χώραν μας, ὅπως εἶναι π.χ. ὁ μεταλλευτικὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος, καὶ χρειάζεται μία συνεχὴς καὶ καθημερινή μάχη πρὸς δυνάμεις ποικίλας, ὁρατὰς καὶ ἀοράτους, διὰ νὰ κατορθωθῇ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ αὐτῆ ἡ ἀξιοποίησις.

Αὐτὴν τὴν ἐκβιομηχανίαν τῆς χώρας μας, ἡ ὁποία εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωταρχικοὺς παράγοντας τῆς ἐπιδιώσεώς μας, αὐτὴν πρέπει νὰ σκεφθοῦμε, ὀχι κατὰ ποῖαν ἀναλογίαν, οὔτε κατὰ ποῖαν κατεύθυνσιν θὰ τὴν κάμωμεν (διότι αὐτὸ εἶναι εὐκόλον ζήτημα). Πρέπει νὰ σκεφθοῦμε, κατὰ ποῖαν μέθοδον ὀργανωτικὴν καὶ κατὰ ποῖαν θεμελίωσιν οἰκονομικὴν θὰ τὴν ἐπιτύχωμεν.

Ἐὰν εἶχαμε μίαν οἰκονομίαν ἡ ὁποία νὰ ἠκολούθει τοὺς κανόνας τῆς ὀμάλῃς οἰκονομικῆς ζωῆς, θὰ ἐλέγαμεν ὅτι κάθε αἰσιοδοξία δικαιολογεῖται, διότι, εἰς τὴν χώραν μας ὅπως καὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας, δημιουργοῦνται ἀποθέματα πλοῦτου, ὑπάρχουν ἀποθέματα πλοῦτου καί, ἐὰν χρησιμοποιηθοῦν τὰ ἀποθέματα αὐτὰ κατὰ τὸν κανονικὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον χρησιμοποιοῦνται συνήθως εἰς τὴν ὀμάλῃν οἰκονομικὴν ζωὴν τὰ ἀποθέματα, θὰ ἦτο δυνατόν, διὰ τῆς μεθόδου τῆς λειτουργίας ἐνὸς τραπεζιτικοῦ συστήματος — τοῦ συστήματος δηλ. τῆς πίστεως — νὰ ἐλπίζουμε καὶ εἰς μίαν, ἀκόμη, αὐτάρκη χρηματοδότησιν τῆς οἰκονομίας μας, ἡ ὁποία δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ ἕνα πλήρες πρόγραμμα, ἀλλὰ θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὸ νὰ τεθοῦν αἱ βάσεις ἐνὸς τέτοιου προγράμματος.

Δυστυχῶς, ὅλα αὐτὰ τὰ ἑλληνικὰ φαινόμενα δὲν εἶναι γραμμένα σὲ κανένα ἐγχειρίδιον, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μέγα δράμα τῆς διαχειρίσεως τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐκάστοτε ἔχουν τὴν εὐθύνην τῆς ἐξουσίας καὶ συζητοῦν μὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀνὰ χεῖρας ἕνα ἐγχειρίδιον πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ προσπαθοῦν — ματαίως φεῦ! — νὰ ἀνεύρουν εἰς τὸ ἐγχειρίδιον αὐτὸ τὰ ἑλληνικὰ φαινόμενα.

Γνωρίζομεν, καὶ οἱ φίλτατοι οἰκονομολόγοι γνωρίζουν καλύτερα ἀπὸ ἐμένα, ὅτι διεθνῶς ὁμιλοῦν περὶ κρίσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, καὶ μὲ χίλιες - δύο παραλλαγὰς δημιουργεῖται μιὰ τριχοτομία τῶν θεωριῶν αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν.

Πρῶτη εἶναι ἡ κλασικὴ θεωρία, ἔπειτα εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἠρνήθη τὴν κλασικὴν θεωρίαν καὶ ἐστήριξε τὴν οἰκονομίαν εἰς τὴν ψυχολογίαν, καὶ τέλος εἶναι ἡ θεωρία ἡ κενύσιανή. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐμφανίζει ἀκόμη περισσότερο ἔντονον τὴν κοινωνικὴν θεωρίαν ὡς παράγοντα ἐξηγήσεως τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων καὶ διορθώσεως τῶν οἰκονομικῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ζωῆς.

Ἄλλὰ, ὡς ἐὰν νὰ μὴ ἤρκει ἡ κρίσις τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, ἡ διεθνὴς, ἡ ὁποία θέτει τὸ πρόβλημα ἐὰν δύναται ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη νὰ ἐξηγήσῃ τὰ γεγονότα καὶ συνεπῶς νὰ δώσῃ εἰς τὴν πολιτικὴν θεμέλια δημιουργίας σταθερῶν καταστάσεων καὶ λύσεων, ἔχομεν εἰς τὴν χώραν μας μίαν ἐντελῶς ἰδιότυπον κατάστασιν, ὁποία ἐπιτείνει ἀκόμη περισσότερο αὐτὴν τὴν ἀνωμαλίαν, αὐτὴν

τήν ἀθεβαιότητα. Καί ἔσον ἂν οἱ οἰκονομολόγοι, καί οἱ ἀπό καθέδρας ἐκάττοτε, οἱ ὅποιοι μοιραίως εἰσῆλθομεν εἰς τὸ κύκλωμα τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης... νὰ λέμε ὅτι ὑπάρχουν οἰκονομικαὶ λύσεις, δὲν θὰ κατορθώσωμεν νὰ πείσωμεν τὴν ἑλληνικὴν κοινὴν γνώμην περὶ τοῦ ἀλαθῆτου τῆς διαγνώσεως τὴν ὁποῖαν ἐκάστοτε κάνουμε.

Αὐτὸ, βέβαια, δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουμε τὴν προσπάθειαν. Πρέπει μᾶλλον, νομίζω, νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ἐκ νέου τὸν παράγοντα ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἐτόνισεν εἰς τὸν λόγον του ὁ φίλτατος Πρόεδρος τῆς Σχολῆς.

Ἐὰν ὅπουδῆποτε ἄλλοῦ ἢ ἔννοια τῆς οἰκονομίας ἔχη μίαν τεχνικὴν θεμελίωσιν, ἔχη δηλαδὴ μερικὰ πλαίσια ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ξεφεύγῃ, μέσα ὅμως εἰς τὰ πλαίσια αὐτὰ ἕνας τεράστιος παράγων, ὁ παράγων τῆς ψυχολογίας τοῦ λαοῦ, παίζει μεγάλον ρόλον καὶ ἐπιδρᾷ εἰς τὰς λύσεις καὶ ἐξελίξεις τὰς ὁποίας παίρνει ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ εἰς τὴν ἰδικήν μας χώραν, ἡ ὁποία τόσον ἐδεινοπάθησε ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς καὶ τὰς διεθνεῖς ἐξελίξεις τῆς τελευταίας δεκαετίας, νομίζω ὅτι ἡ ψυχολογία αὐτὴ εἶναι καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἕνα κυριαρχόν ὄργανον, ἕνας κυριαρχικός παράγων. Καὶ εἰς τὴν χώραν μας λείπει σήμερον ἡ πίστις εἰς τὰ ὄργανα ἀνορθώσεως τῆς οἰκονομίας μας.

Καὶ λείπει ἡ πίστις, διότι ὁ Ἕλλην ἔχει τόσον κατ' ἀπὸ ὅσα ἔχει ὑποσιτῆ μέχρι σήμερα ὥστε φυλάγεται ἀπὸ ὅλες τῖς πλευρὰς. Νομίζω ὅτι αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο συναίσθημα, ποῦ παρατηρεῖται ἐδῶ, δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Προυντόν, ὁ ὁποῖος ἔλεγε :

«Ζήτησε ἀπὸ ἕνα λαὸν τὸ αἷμά του· θὰ σοῦ τὸ δώσῃ προθύμως. Ζήτησε τοῦ τὸ χρῆμα του· θὰ σοῦ τὸ ἀρνηθῇ».

Δὲν νομίζω ὅτι τοῦτο ἰσχύει σὲ μας. Ὁ Ἕλληνικός λαὸς ἔδωσε καὶ τὸ χρῆμα του καὶ τὸ αἷμα του πάντοτε.

Δι' ἄλλους ὁμιλεῖ ὁ Προυντόν.

Δὲν εἶναι δικαιολογημένη ἡ ἐξήγησις ἡ καθαρῶς ἀποταμιευτικὴ.

Δὲν εἶναι ἡ ἐξήγησις τῆς φιλαργυρίας ἐκείνη ἡ ὁποία μᾶς δίδει τὸν μίτον τῶν φαινομένων αὐτῶν.

Εἶναι ἡ ἔλλειψις πίστεως εἰς τὴν βιωσιμότητα τῆς οἰκονομίας.

Ἐλλειψις πίστεως ἡ ὁποία δὲν ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Οἰκονομίας ἐδρικομένους· διότι πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅλοι, ὅτι οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Οἰκονομίας ἔδειξαν τὸν τελευταῖον καιρὸν ὅτι γνωρίζουν νὰ προβαίνουν εἰς θυσίας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐργαστάσια τὰ ὁποῖα γίνονται, δὲν γίνονται μόνον μὲ τὰ χρήματα τοῦ σχεδίου Μάρσαλ. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ δὲν γίνονται καθόλου μὲ χρήματα τοῦ σχεδίου Μάρσαλ, γίνονται μὲ τὴν συνεισφορὰν κεφαλαίων ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, μὲ ἰδιωτικὰ κεφάλαια, καὶ αὐτὴ ἡ ἀναγνώρισις πρέπει νὰ γίνῃ. Καὶ πρέπει νὰ ἐπαινεθῇ.

Ἡ ἔλλειψις τῆς πίστεως δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος φοβεῖται ὅτι θὰ χάσῃ τὴν περιουσίαν του. Ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος φοβεῖται ὅτι θὰ χάσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Διστάζουν οἱ ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι ἔχουν μίαν μικρὰν ἀποταμίευσιν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν μίαν ἀνάγκην των, καὶ ἀπὸ τὸν φόβον των τὴν κρατοῦν πολλὰκις ἀνεκμετάλλετον. Αἰτία εἶναι ἡ χαλάρωσις τοῦ αἰσθημάτων τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης ἡ ὁποία παρουσιάσθη ἀπὸ τὴν κατοχὴν

και μετέπειτα. Αιτία είναι ή κοινωνική κάμψις τήν όποίαν πρέπει τó Κράτος νά αντιμετώπιση ταχύτατα. Διότι δέν είναι δυνατón νά ζητούμεν από τόν κόσμον νά εφαρμόζη τούς οικονομικούς κανόνas, νά τοποθετή δηλαδή τá χρήματά του εις τήν Τράπεζαν έκείνος ό όποιος δέν ήμπορεί νά κάμη τίποτε άλλο παρά νά έχη μίαν μικράν έξασφάλισιν και ένα μικρόν εισόδημα διά τó μέλλον, εάν εις τόν άνθρωπον αυτόν δέν δώσωμεν νά καταλάβη, και εάν κυρίως δέν τόν πείσωμεν με έργα, ότι είμεθα ένα Κράτος κοινωνικόν, τó όποιον γνωρίζει νά μη έγκαταλείπη εις τήν τύχην των τούς αδυνάτους.

Αυτή είναι μία από τás εξηγήσεις άλλα και μία από τás μορφás τής κάμψως τής οικονομικής μας ψυχολογίας.

Μία άλλη μορφή είναι αυτó τó άλυτον θέμα, αυτós ó áτελειώτος καυγάs μεταξύ των δύο δογμάτων, τού δόγματος τής ιδιωτικής πρωτοβουλίας και τού δόγματος τού κρατικού παρεμβατισμού.

Νομίζουν όί μόν ότι με τόν κρατικόν παρεμβατισμόν θά λυθούν όλα. Και όί άλλοι νομίζουν αντίθετως, ότι με τήν ιδιωτικήν πρωτοβουλίαν δέν θά ύπάρχη οικονομική καθυστέρησις αλλά θά διορθωθούν όλα ως διά μαγείας.

Όπως τó παλαιόν δόγμα τού Jean Baptiste Say, ότι τó εμπόρευμα ανταλλάσσεται με εμπόρευμα, ήρειπώθη μετά τás αναλύσεις τού Keynes, έτσι και τó δόγμα τής ιδιωτικής πρωτοβουλίας ήρειπώθη από τά διδάγματα τής πείρας.

Θά σάς πώ ένα παράδειγμα διά νά σάς πείσω ότι είναι αδύνατος ή μονόπλευρος εφαρμογή και τού ένός συστήματος και τού άλλου, εις όλην των τήν πληρότητα, με τás σημερινás συνθήκας και τά συγκρουόμενα συμφέροντα των τάξεων.

Έχομεν τó περίφημον θέμα τού συναλλάγματος διά τás εισαγωγás έν γένει.

Κατά τήν άποψιν των ύποστηριζόντων τήν άπόλυτον έλευθερίαν τής ιδιωτικής πρωτοβουλίας, θά έπρεπε τó Κράτος νά παρεχώρει, εις οίονδήποτε θά εξήγηση, συνάλλαγμα διά τήν εισαγωγήν οίονδήποτε εμπορεύματος. "Από τήν στιγμήν πού θά έλέγατε «δέν επιτρέπω τήν εισαγωγήν τού Α πολυτελοús εμπορεύματος», τó δικαίωμα τής άπολύτου ιδιωτικής πρωτοβουλίας δέν θά ύφίστατο πλέον.

Θά έπρεπε, λοιπόν, τó κράτος νά παραχωρήση τó συνάλλαγμα εις τούς εισαγωγείς. Άλλά πού θά τó εβρισκε;

Θά τó εβρισκε, κατά ένα άπλοον συλλογισμόν, από τás εισαγωγás συναλλάγματος. Θά έλεγε εις τούς έξαγωγείς: «Θά μου δώσετε αναγκαστικώς τó συνάλλαγμα πού προσπορίζεσθε από τά εμπορεύματα πού εξάγετε». "Έτσι λοιπόν ή έλευθερία τής πρωτοβουλίας από τή μία μεριά θά ώδηγούσε στόν στραγγαλισμόν αυτής από τήν άλλη.

Κατ' αυτόν τόν τρόπον θά έδημιουργείτο ένα σύστημα παρεμβατισμού άπολύτου, πού θά ώδηγούσε εις αντίθετα συμπέρασματα και θά ειχεν ως αποτέλεσμα τήν νέκρωσιν κάθε έμπορικής δραστηριότητος. Θά ώδήγει εις έκείνο τó όποιον δέν είναι σήμερα πραγματικότης, και τó όποιον, όταν γίνεται πραγματικότης, πρέπει νά άποφεύγεται αλλά δέν είναι δυνατόν νά άποφεύγεται πάντοτε, και ώδηγει κατ' ομοίαν εις τó λεγόμενον «Κράτος - μπακάλη», πού, όταν γίνεται κακή εφαρμογή του, ώδηγει εις δλέθρια αποτελέσματα.

Δὲν εἶναι λοιπὸν σήμερον τὸ ἑλληνικὸν οἰκονομικὸν θέμα ζήτημα συγκρούσεως μεταξὺ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ· εἶναι ἡ λιποθυμία τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας τὴν ὁποίαν ἔχει ὑποστῆ τὸ ἑλληνικὸν κοινόν.

Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία καὶ ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς εἶναι μέθοδοι. Τὸ σημερινὸν κράτος πρέπει νὰ προσπαθῆ νὰ διατηρῆ τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν, τὴν δικαίαν ἰσορροπίαν, διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ.

Ἡ οἰκονομικὴ βάσις, ἐξ ἄλλου, ἡ βάσις τῆς προόδου καὶ τῆς οἰκονομίας τὴν ὁποίαν διατρέχομεν σήμερα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ στηριχθῆ εἰς μίαν κοινωνίαν καὶ δὲν ἔμπορεῖ ἀκόμη νὰ στηριχθῆ εἰς μίαν κοινωνίαν ἢ ὁποία θὰ ἔχη ὡς μόνον ἔμβλημα τῆς τὴν ἀξιολόγησιν τῆς κοινωνικῆς τάξεως.

Δὲν εἶμαι ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν ὅτι δὲν ὑπάρχουν κοινωνικαὶ τάξεις, οὔτε ἐξ ἐκείνων ποὺ λέγουν ὅτι δὲν ὑπάρχουν συγκρούσεις τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Ἄλλὰ σκοπὸς τοῦ Κράτους εἶναι νὰ ἀμβλύνη τὸν ἀγῶνα αὐτόν. Σκοπὸς τοῦ δὲν θὰ εἶναι νὰ συνδεθῆ μὲ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ νὰ ἐπιτύχη τὴν ἱκανοποίησιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων καὶ οὐσιωδестέρων ἀναγκῶν του.

Δὲν εἶναι ὁ ἀγὼν τῶν τάξεων τὸ κίνητρον, ἡ αἰτία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἀκριθῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῶμε τὴν μαρξιστικὴν θεωρίαν, ἢ ὁποία λέγει ὅτι τὸ φαινόμενον τῆς πάλης τῶν τάξεων εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ κυριαρχήσῃ διὰ νὰ δώσῃ τὴν μορφήν εἰς τὸν νέον Κόσμον.

Δὲν εἶναι ἀληθὲς αὐτό. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη, διότι δὲν δεχόμεθα αὐτό, νὰ φθάνωμεν εἰς τὴν ἄλλην ἄκρην καὶ νὰ λέμε ὅτι δὲν ὑπάρχουν κοινωνικαὶ τάξεις καὶ δὲν ὑπάρχει καὶ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν συμπεφόντων τῶν τάξεων αὐτῶν.

Χρειαζέται λοιπὸν μία σταυροφορία διὰ τὴν ἀναδημιουργίαν τῆς πίστεως τοῦ λαοῦ μας εἰς τὸ μέλλον τῆς Οἰκονομίας του.

Εἰς αὐτὴν τὴν σταυροφορίαν, ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς πῶ ὅτι πρέπει νὰ εἰσθε καὶ σεῖς παράγοντες.

Ἐνας μεγάλος Γάλλος φιλόσοφος, ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους, ὁ ὁποῖος κατὰ περίεργον τρόπον ἀπεδείκνυε πόσον εἶναι ἄτοπον νὰ εἶναι κανεὶς ἀπόλυτος εἰς τὰς θεωρίας του, ὁ Saint-Simon, ποὺ ἔθεωρετο καὶ ὁ κῆρυξ τῶν δικαίων τῆς βιομηχανίας ἀλλὰ καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτας τοῦ σοσιαλισμοῦ, κάποτε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἔγραψε καὶ ἕνα μικρὸν ἔργον τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς τίτλον τὴν ἑλληνικὴν λέξιν «Παραβολή». Ἐλεγε λοιπὸν εἰς τὸ ἔργον του ἐκεῖνο ὁ Saint-Simon, ποὺ τὸ ἔγραψε χωρὶς καμίαν κακὴν διάθεσιν, καὶ ποὺ σήμερα, μετὰ ἑκατὸ χρόνια, μποροῦμε νὰ τὸ ἀναφέρουμε χωρὶς νὰ παρεξηγούμεθα (ἐνῶ δταν τὸ ἔγραψε κατεδιώχθη καὶ ἐδικάσθη — ἀλλὰ ἠθωώθη): «Φαντασθῆτε νὰ γίνῃ μιὰ μέρα μίσι καταστροφή, ἕνας κατακλυσμὸς, καὶ νὰ χάσῃ ἡ Γαλλία τοὺς 50 καλυτέρους χημικοὺς τῆς, τοὺς 50 καλυτέρους σοφοὺς τῆς, τοὺς 50 καλυτέρους γιατροὺς τῆς καὶ γενικώτερα τοὺς 50 καλυτέρους καὶ πιδ ἀξιους ἀνθρώπους τῆς ἀπὸ κάθε κοινωνικὴν τάξιν, νὰ χάσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον 3 000 ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἕμω 3 000 θὰ εἶναι τὸ ἄνθος τῆς ζωῆς καὶ τῆς προόδου. Τί θὰ συμβῆ τὴν ἐπομένῃν; Θὰ σταματήσῃ ἡ ζωὴ. Δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ πρόοδος.

» Ἵποθέσατε, ἐξ ἄλλου, ὅτι γίνεται μιὰ μεγαλυτέρα καταστροφή καὶ χάνει ἡ Γαλλία τοὺς ἀρχοντάς της, (τότε δὲν ἔγραψεν ὁ Saint-Simon διὰ τὸν βασιλέα διότι ἐφοβήθη μήπως παρεξηγηθῆ, ἔγραψε ἕμω διὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως,

τούς πρίγκιπας, τούς βουλευτάς κ.λ.π.). Ἐὰν ἔτσι χάση ἡ Γαλλία ἔλους αὐτούς, ἔαν χάση ἔχι 3 000 ἀλλὰ τριάντα χιλιάδας ἀνθρώπους ἀπὸ τὰς τάξεις αὐτάς, τί θὰ γίνῃ τὴν ἐπομένῃ; Τίποτε. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ δὲν θὰ ἐπηρεασθῇ οὔτε ἡ πρόοδος θὰ σταματήσῃ!».

Βεβαίως δὲν εἶναι τοῦτο κατὰ γράμμα ἀληθές. Οὔτε τὸ εἶπεν ὡς πραγματικόν. «Παραβολή» ἦτο. Ἐλλὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ ἐκλεκτοὶ ἄνθρωποι εἰς τὴν ζωὴν εἶναι ἐκεῖνοι πού κρατοῦν τὰς κοινωνίας.

Σὰς εὐχομαι νὰ γίνετε καὶ σεῖς ἀπὸ τούς ἐκλεκτούς αὐτούς ἀνθρώπους.

Οἱ ἐκλεκτοὶ αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού δημιουργοῦν τὴν πρόοδον, καὶ εἶναι ἀπαραίτητοι σήμερα διὰ τὴν προσπάθειαν πού γίνεται διὰ τὴν καλυτέρευσιν τῆς τύχης τοῦ ἀνθρώπου, ἀκόμη καὶ διὰ τὰς χώρας πού ἔχουν μίαν ὀμαλὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ ἓνα ὀμαλὸν κοινωνικὸν ρυθμόν. Ἀκόμη περισσότερον εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὰς χώρας σὰν τὴ δική μας, διὰ τὰς χώρας, δηλαδὴ, πού ἔχουν ὑποστῆ αὐτὸν τὸν ψυχολογικὸν κάματον τοῦ ὁποίου βλέπομεν τὸν ἀντίκτυπον εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας μας, διότι εἰς αὐτάς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔχουν καὶ ἓνα ἄλλον προορισμόν: νὰ γίνουν ἀπόστολοι ἐνὸς εὐαγγελίου ἔχι μόνον τῆς φυλῆς των ἀλλὰ καὶ τοῦ εὐαγγελίου διὰ τὸ μέλλον τῆς Οἰκονομίας.

Ἡ Ἑλλάς εἶναι βιώσιμος ἔχι μόνον ὡς διεθνῆς ἄρμος μιᾶς κοινωνίας γενικωτέρας, εἶναι βιώσιμος ἔχι μόνον ὡς ζωντανὴ πολιτικὴ μονάς, ἀλλὰ εἶναι βιώσιμος καὶ οἰκονομικῶς, φθάσει νὰ πιστέψουμε ὅλοι οἱ Ἑλληγες ὅτι εἶναι οἰκονομικῶς βιώσιμος καὶ νὰ θελήσουμε νὰ ἀνασκουμπωθοῦμε διὰ νὰ ἀποδώσουμε εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν βιωσιμότητα πού ἔχει ἀλλὰ διὰ τὴν ὁποίαν ἀμφιβάλλου οἱ Ἑλληγες.

Εὐχομαι ἡ Σχολή σας, τὴν πίστιν τὴν ὁποίαν ἔχει πρὸς τὴν πρόοδον, τὴν πίστιν πού ἔχει πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῆς οἰκονομίας μας, πίστιν ἀπολύτως δικαιολογημένην καὶ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς ἀνάγκης, —διότι ἐκεῖνοι πού πιστεῦον καταλαβαίνουν καὶ τί λείπει ἀπὸ τὸ ἔργον πού ἐπιχειροῦν, καταλαβαίνουν ποῖα εἶναι καὶ τὰ μειονεκτήματα τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἐπιχειροῦν, καὶ ποῖα εἶναι ἀκόμη καὶ τὰ ἐλαττώματα τῆς οἰκονομίας τὰ ὁποῖα θέλουσιν νὰ θεραπεύσουσιν διὰ τῆς ὁδοῦ πού ἐξέλεξαν, καὶ τὰ εἶπε πράγματι αὐτὰ κατὰ τρόπον ἄδρον καὶ μὲ ὀλίγας λέξεις ὁ Πρόεδρος τῆς Σχολῆς καὶ ἀγαπητὸς μου φίλος κ. Κάντζιας—εὐχομαι, λέγω, ἡ Σχολή σας τὴν πίστιν αὐτήν, «τὴν πίστιν πού καὶ ὄρη μετακινεῖ», νὰ τὴν ἐμφυσήσῃ εἰς ὄλην τὴν Ἑλλάδα, εἰς ὄλην τὴν Οἰκονομίαν.

Φίλοι μου ἀγαπητοὶ καὶ συνάδελφοι, παντοῖταινοὶ φίλοι,

Σὰς εὐχομαι, ἀπὸ τὸ βῆμα αὐτό, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγὼ εἶμαι ἀπόψε ἓνα ἐπεισόδιον, νὰ μπορέσετε νὰ δώσετε ἓνα γενικώτερον παλμόν καὶ μὲ τὸν παλμόν σας αὐτὸν νὰ προσθέσετε ἓνα ἀκόμη πολύτιμο πετράδι εἰς τὸ διάδημα τῆς Ἑλλάδος.